

Marijana Leki

ŠTA SE
ODAVDE
MOŽE
VIDETI

S nemačkog prevela

Ljiljana Volić

Za Martinu

*Ne radi se o težini kamena.
Radi se o razlogu da ga podižeš.*

Igo Žirar, najjači čovek sveta 2003.

Sadržaj

Prolog	9
--------------	---

PRVI DEO

Pašnjak, pašnjak	13
Optičareva ljubav	25
Jedan dosad neotkriven kopneni sisar	36
<i>Mon šeri</i>	45
Uz iskreno saučešće	58
Seks s Renatom oduzima mi pamet	65
Ovde je lepo	73
Saradnik meseca	78
Dvadeset deveti sat	87

DRUGI DEO

Neko spolja	93
Otvaranje	101
Ovako stoje stvari	115
Hteo sam samo da čujem kako je Aljaska	131
Rokovi upotrebe	141
Bršljan sa Elsbetine tačke gledišta	147
<i>Felicità</i>	158
Šezdeset pet procenata	166
Hiljadu godina na moru	169
Teško srce plavog kita	179

Bioluminiscencija	187
Životinja to oseća	192
Vidi gore	199
Ništa bliže	213

TREĆI DEO

Beskrajne daljine	221
Oterati jelena	236
Intimnost sa svetom	247
To si bila ti	249
Hajnrüh koji kola slama	251
<i>Okapia johnstoni</i>	254
Kad već tu ležiš	256
Upravo je suprotno	259
Frederik	267
Epilog	281
Zahvalnost	283

Prolog

Kada nešto što je dobro osvetljeno posmatramo dovoljno dugo i onda zatvorimo oči, pred unutrašnjim okom još jednom vidimo istu nepomičnu kopiju na kojoj je ono što je bilo svetlo sada tamno, a ono što je zapravo bilo tamno javlja se kao svetlo. Kada, na primer, posmatramo nekog čoveka koji odlazi niz ulicu i stalno se okreće da mahne poslednji put, i još jednom i još jednom, i onda definitivno poslednji put, i potom zatvorimo oči, iza kapaka vidimo zaustavljeni pokret poslednjeg od poslednjih mahanja i zaustavljeni osmeh, tamna kosa tog čoveka je onda svetla a njegove svetle oči postaju veoma tamne.

Kada je ono što smo dugo posmatrali bilo nešto važno, govorila je Selma, nešto što u jednom potezu preokrene celokupni život, onda se ta slika stalno ponovo javlja. Čak i decenijama kasnije odjednom je ponovo tu, bez obzira na to šta je čovek upravo posmatrao pre nego što je zatvorio oči. Slika čoveka koji definitivno poslednji put mahne ispliva iznenada i kada, na primer, nekome uleti komarac u oko dok čisti oluk. Ispliva i kada čovek nakratko želi da odmori oči jer je dugo gledao u račune mesečnih troškova koje ne razume. Kada sediš na krevetu pored deteta, pričaš mu priču za laku noć i ne možeš da se setiš imena princeze ili nikako da se setiš njenog srećnog završetka jer si i sam već prilično umoran. Kada zatvoriš oči dok nekoga ljubiš. Kada ležiš negde na zemlji u šumi, na krevetu za

pregled kod lekara, u tuđem krevetu ili u svom. Kada zatvoriš oči jer podižeš neki velik teret. Kada ceo dan trčiš okolo-naokolo pa zastaneš samo da bi zavezao odvezanu pertlu na cipeli, i tek tada, s glavom nadole, primetiš da tokom celog dana nisi ni zastao. Ispliva i kada neko kaže „Hajde, zatvori oči“ jer želi da te iznenadi. Kada se u prodavnici nasloniš na zid kabine za presvlačenje jer ti ni poslednje pantalone koje bi dolazile u obzir ne odgovaraju. Kada zatvoriš oči kratko pre nego što konačno ispljuneš nešto važno, pre nego što kažeš, na primer, „Volim te“ ili „Ja tebe ne volim“. Kada noću praviš pečeni krompir. Kada zatvoriš oči jer pred vratima stoji neko koga uopšte ne želiš da pustiš da uđe. Kada zatvoriš oči jer si se upravo oslobodio neke velike brige, kada si nekoga ili nešto ponovo pronašao, neko pismo, samopouzdanje, jednu naušnicu, nestalog psa, moć govora ili dete koje se baš dobro sakrilo. Ta slika stalno iznenada ponovo isplivava, baš ta jedna, tačno ta određena, isplivava kao skrinsejver života, i to često baš onda kada je čovek najmanje očekuje.

PRVI DEO

Pašnjak, pašnjak

Kada je Selma rekla da je prošle noći sanjala okapija, bili smo sigurni da neko od nas mora umreti, i to u roku od naredna dvadeset četiri sata. To je bilo skoro pa tačno. Desilo se za dvadeset devet sati. Smrt je malo zakasnila i bukvalno je ušla na vrata. Možda je zakasnila jer je odugovlačila do poslednjeg trenutka.

Selma je u svom životu sanjala okapija tri puta, i svaki put je posle toga neko umro; zato smo bili uvereni da su san o okapiju i smrt bezuslovno međusobno povezani. Tako funkcioniše naš um. On može u najkraćem roku čvrsto da poveže i najapsurdnije stvari. Na primer, ibrike za kafu i pertle, ili povratne boce i jelke.

Um optičara bio je u tome posebno dobar. Ako si mu rekao dve stvari koje međusobno ni najmanje nisu bile povezane, on bi među njima pronašao usku vezu. A sada je baš on bio taj koji je tvrdio da najnoviji Selmin san sa okapijem sasvim sigurno nikome neće doneti smrt, jer smrt i Selmin san apsolutno nemaju nikakve međusobne veze. Ali mi smo znali da optičar zapravo veruje u to. Pre svih, baš on.

I moj otac je rekao da je to nečuvena besmislica i da naša zabluda dolazi pre svega od toga što mi premalo sveta puštamo u svoj život. Tako je uvek govorio: „Morate pustiti više sveta unutra.“

Govorio je to odlučno i pre svega Selmi, unapred.
Kasnije je to retko spominjao.

Okapi je čudna životinja, mnogo čudnija od smrti, i izgleda kao da je potpuno pogrešno sastavljen, sa svojim nogama kao u zebre, bedrima tapira, svojim zardalocrvenim telom sličnim žirafi, svojim očima kao u jelena i ušima kao u miša. Okapi je neverovatan, u stvarnosti ništa manje nego u zloslutnim snovima jedne stanovnice Vestervalda¹.

Tek pre osamdeset dve godine u Africi je službeno otkriven okapi. To je poslednji sisar koga je čovek otkrio; ili bar tako misli. Možda je to i istina, jer posle okapija više ništa i ne može da se pojavi. Verovatno je i mnogo ranije neko neslužbeno otkrio tu životinju, ali moguće je da je pri pogledu na okapija mislio da sanja ili da je izgubio razum, jer okapi, a posebno njegova iznenadna i neočekivana pojava, zaista deluje kao da ga je neko sastavljao u snu.

Okapi je sve samo ne zlokoban. On ne bi mogao da deluje zlokobno čak ni kad bi se napregao, što on, koliko se zna, retko radi. Čak i kada bi u Selminom snu svuda okolo letele glave vrana i sove koje bi doprinele zlokobnosti, on bi i dalje ostavljao utisak blagosti.

U Selminom snu, okapi je stajao na livadi u blizini šume, u grupi polja i livada koji su se jednim imenom zvali „Ulhek“. Ulhek znači „Sovina šuma“. Stanovnici Vestervalda mnogo toga govore drugačije i skraćeno, jer vole govor brzo da završe. Okapi je izgledao potpuno isto kao u stvarnosti, a i Selma je izgledala tačno kao u stvarnosti, u stvari, kao Rudi Karel.

Čudnovato je to što nam neverovatna sličnost Selme i Rudija Karela uopšte nije zapala za oko; tek mnogo godina kasnije morao je da pristigne neko izvana i da nam na to

¹ *Westerwald* – planinski venac u Nemačkoj. (Prim. prev.)

skrene pažnju. A onda nas je ta sličnost pogodila svom svojom snagom. Selmino izduženo, tanko telo, njeno držanje, njene oči, njen nos, njena usta, kosa: Selma je od glave do pete izgledala kao Rudi Karel, tako da on u našim očima od tada nije bio ništa više do Selmina kopija.

Selma i okapi su u snu stajali na Ulheku sasvim mirno. Okapi je okrenuo glavu udesno, prema šumi. Selma je stajala nekoliko koraka dalje. Nosila je spavaćicu u kojoj je u stvarnosti upravo spavala; nekad zelenu, nekad plavu ili belu, uvek do članaka, uvek na cvetiće. Spustila je glavu, gledala je u svoje stare nožne prste u travi, iskrivljene i dugačke kao u stvarnom životu. Tu i tamo bi okapija pogledala krajičkom oka, odozdo prema gore, kako gledate nekoga koga volite više nego što to želite da pokažete.

Niko se nije pomerao, niko ni glasa nije davao od sebe, čak nije duvao ni vetar koji na Ulheku u stvarnosti uvek duva. I onda, na kraju sna, Selma je podigla glavu, okapi je okrenuo svoju ka Selmi i sad su se gledali direktno. Okapi je izgledao veoma nežno, veoma crno, veoma mokro i veoma veliko. Gledao je prijateljski i kao da Selmu želi nešto da pita, kao da žali što okapiji ni u snu ne smeju da postavljaju pitanja. Ta slika se tako dugo zadržala: slika Selme i okapija kako se gledaju u oči.

Onda se slika povukla, Selma se probudila, san se završio, a ubrzo se završio i jedan bliski život.

Jutro nakon toga, bilo je to 18. aprila 1983, Selma je htela da nadigra svoj san o okapiju i ponašala se izrazito radosno. U tom izigravanju radosti bila je visprena otprilike koliko i jedan okapi, verovala je da se opuštenost najverodostojnije demonstrira ako po kući nemarno hodaš, i uopšte mi nije palo

na pamet da je izgledala kao Rudi Karel kad na početku svog šoua² izlazi iz globusa veličine čoveka, globusa sa svetloplavim okeanima, zlatnim zemljama i kliznim vratima.

Moja majka je još uvek spavala u našem stanu iznad Selminog, moj otac već beše otišao u svoju ordinaciju. Ja sam bila umorna. Prošle noći dugo nisam mogla da zaspim, Selma je dugo sedela na mom krevetu. Možda je u meni postojalo nešto što je predosećalo šta će Selma sanjati i zbog toga je pokušalo da je zadrži što duže.

Kada sam spavala dole, kod Selme, pričala mi je, sedeći na ivici kreveta, priče sa srećnim završetkom. Kada sam bila mlađa, posle priče uvek bih je uhvatila oko zglavka, stavila bih svoj palac na njen puls i zamišljala da ceo svet sve radi u ritmu Selminog pulsa. Zamišljala sam kako optičar glača sočiva, Martin podiže teret, Elsbet seče svoju živicu, kako trgovac na malo u svojoj prodavnici razmešta flaše sa sokom, moja majka slaže jelove grane na gomilu, moj otac pečatira recepte i svi to čine tačno u ritmu otkucaja Selminog srca. I tako sam uvek opušteno tonula u san, ali sada, sa deset godina, Selma je smatrala da sam prestara za to.

Kada je Selma ušla u kuhinju nemarno hodajući, upravo sam sedela za stolom i baš sam se spremala da svoj završeni domaći zadatak iz geografije prenesem u Martinovu svesku. Začudila sam se što Selma, umesto da me grdi što opet radim Martinov domaći, samo reče „Pozdravčić“ i munu me pesnicom. Selma još nikad nije rekla „Pozdravčić“, niti je ikada ikoga veselo munula.

„Šta ti je?“, pitala sam.

„Ništa“, umilno je rekla kao da svira flautu, otvorila je frižider, uzela jedno pakovanje sira za sendviče i jednu

² *Rudis Tagesshow* – TV serija. (Prim. prev.)

kobasicu i njihala time kroz vazduh. „I, šta će nam danas biti u sendviču?“, pitala je umilnim glasom. I još je umilno dodala „mišiću“, a umilni glas i mišić su tek bili znak za uzbunu.

„Sir, molim te“, rekoh, „šta ti je danas?“

„Ništa“, prijatnim tonom reče Selma, „već sam ti rekla.“ Namazala je puter na parče hleba i, pošto se još uvek opušteno njihala, pri tome je ručnim zglobom gurnula sir s radne površine.

Sad se zaustavila i gledala je prema pakovanju sira na podu kao da je nešto neprocenjivo vredno što se razletelo u hiljade delova.

Otišla sam do nje i podigla sir. Gledala sam je u oči odozdo, s velikog rastojanja. Selma je bila još viša od većine ostalih odraslih i tada je imala oko šezdeset; iz moje perspektive, dakle, visoka kao toranj i stara kao da je iz kamenog doba. Izgledala mi je toliko visoko da sam verovala da bi čovek s njene glave mogao da vidi daleko, čak u drugo selo, i toliko drevno da sam verovala da je ona jedna od onih koji su izumeli svet.

Čak i odozdo, na metar udaljenosti od Selminih očiju, mogla sam da vidim da se tokom noći iza njenih kapaka odigralo nešto zloslutno.

Selma se nakašljala. „Nemoj nikome dalje da pričaš“, rekla je tiho, „ali bojim se da sam sanjala okapija.“

Odmah sam se potpuno razbudila. „Jesi li sasvim sigurna da je to bio okapi?“

„A šta bi drugo moglo da bude?“, reče Selma, i da je okapija baš teško zameniti s nekom drugom životinjom. „Ipak“, rekoh, moglo je to da bude neko zakržljalo goveče, pogrešno sastavljena žirafa, ćef prirode, a štrafte i zardalocrveno – to u noći i ne može tako dobro da se razabere jer je tada i inače sve krajnje nerazgovetno.

„To je glupost“, rekla je Selma i protrljala čelo, „to je ipak, nažalost, glupost, Luiza.“

Položila je kolut sira na hleb, preklopila ga i stavila u svoju posudu za sendviče.

„Znaš li kad si tačno to sanjala?“

„Oko tri sata“, reče Selma. Bila je veoma uplašena nakon što se slika sa okapijem povukla, podigla se u sedeći položaj u krevetu, razbudila se i zurila u svoju spavaćicu u kojoj je upravo u snu

stajala na Ulheku, a onda je pogledala na sat. Tri sata.

„Verovatno ne bi trebalo sve to da shvatimo tako ozbiljno“, reče Selma, ali to je rekla kao detektiv iz televizijskih serija koji neko anonimno pismo uopšte ne shvata ozbiljno.

Selma je spakovala svoju posudu za sendviče u školski ranac. Razmišljala sam da li da je pitam da li bi u takvim okolnostima trebalo da ostanem kod kuće.

„Ti ćeš uprkos tome ići u školu“, reče Selma, koja je uvek znala šta ja mislim, kao da su moje misli u obliku venca visile iznad moje glave, „nećeš dozvoliti da te jedan takav san spreči u bilo čemu.“

„Smem li to da ispričam Martinu?“, pitala sam.

Selma je razmislila. „U redu“, reče tad. „Ali zaista samo Martinu.“

Naše selo bilo je previše malo da bi imalo železničku stanicu, a bilo je i previše malo da bi imalo školu. Martin i ja smo svakog jutra u školu išli prvo autobusom do male železničke stanice u susednom selu, a onda regionalnim vozom u okružnu varoš.

Dok smo čekali voz, Martin me je podigao. Martin je još od obdaništa vežbao podizanje tereta, a ja sam bila jedini teg koji je uvek bio dostupan i koji je bez dvoumljenja dozvoljavao da

ga podiže. Blizanci iz gornjeg sela dozvoljavali su to samo ako im plati, dvadeset pfeniga po jednom podignutom blizancu, odrasle i telad još nije uspevao da podigne, a i sve drugo što je moglo biti izazov, lomno drveće, nejake svinje, bilo je ili učvršćeno ili bi bežalo.

Martin i ja smo bili iste visine. On bi čučnuo, uhvatio me za kukove i podigao me uvis. U međuvremenu, uspevao je da me drži u vazduhu i po čitav minut, ja sam samo prstima doticala tlo ako bih nožne prste baš jako istegla prema dole. Kad me je Martin podigao po drugi put, rekla sam: „Moja baba je noćas sanjala okapija.“

Gledala sam u Martinov razdeljak, njegov otac ga je očesljavao mokrim česljam, poneka vlas je još bila tamna.

Martinova usta su bila u nivou mog pupka. „Hoće li onda neko umreti?“, pitao je u moj pulover.

Možda će umreti tvoj otac, pomislila sam, ali, naravno, nisam to rekla, jer očevi ne smeju da umru koliko god da im je loše. Martin me je spustio i izdahnuo.

„Veruješ li u to?“, pitao je.

„Ne“, rekoh.

Crveno-beli znak na pruzi se oslobodio iz svog ležišta i zveckajući pao na zemlju.

„Baš lepo vetrovito danas“, reče Martin, a to uopšte nije bilo tačno.

Dok smo Martin i ja bili u vozu, Selma je svojoj zaovi Elsbet telefonom ispričala da je sanjala okapija. I tražila je od nje da se zakune da to neće nikome više pričati, a Elsbet je posle toga telefonom pozvala gradonačelnikovu suprugu, zapravo samo zbog planiranja predstojećeg majskog praznika, ali kada je gradonačelnikova žena upitala: „Ima li još nešto novo?“,

razvezale su se veze kojima je Selma zaklela Elsbet da ne priča o njenom snu o okapiju, i to veoma brzo, a onda je, dok lupiš dlanom o dlan, znalo celo selo. Tako se brzo širilo da smo Martin i ja još sedeli u vozu za školu kad je već celo selo brujalo o tome.

Vožnja vozom trajala je petnaest minuta, bez međustanica. Još od naše prve vožnje vozom, igrali smo uvek istu igru: svako od nas bi se leđima okrenuo ka prozoru na naspramnim vratima voza, Martin bi zatvorio oči, a ja sam gledala napolje kroz prozor od vrata voza koji je Martinu bio iza leđa. U prvom razredu sam Martinu pričala šta vidim kroz prozor tokom vožnje, a Martin je pokušavao sve da zapamti. To mu je vrlo dobro uspevalo, tako da mu u drugom razredu više ništa nisam govorila, a on je, leđima okrenut prozoru i sa zatvorenim očima, umeo da nabroji skoro sve što sam ja kroz prozor upravo gledala. „Fabrika kablova“, rekao bi baš kad bismo prolazili pored nje. „Sada polje. Pašnjak. Imanje ludog Hasela. Šuma. Šuma. Osmatračnica jedan. Polje. Šuma. Pašnjak. Pašnjak, pašnjak. Fabrika guma. Selo. Pašnjak. Polje. Osmatračnica dva. Deo šume. Imanje. Polje. Šuma. Osmatračnica tri. Selo.“

U početku je Martin još pravio greške zbog brzine, rekao bi „livada“ kad bi se radilo o polju, ili nije dovoljno brzo nabrajao kad bi voz ubrzao u središnjem delu deonice. Ali ubrzo je postao sasvim tačan; kad bih gledala u polje, rekao bi „polje“, rekao bi „imanje“ kad bismo prolazili pored imanja.

Sada, u četvrtom razredu, Martin je mogao da nabraja sve bez greške, s tačnim rastojanjima, unapred i unazad. Zimi, kada zbog snega nisu mogli da se razlikuju polja i livade, nabrajao je šta zapravo predstavljaju neujednačene bele površine koje sam ja gledala iz voza: polje, šuma, livada, pašnjak, pašnjak.

Osim Selmine zaove Elsbet, ljudi u selu uglavnom nisu bili sujeverni. Nisu mnogo marili za to šta se kod sujevernih sme a šta ne sme raditi: opušteno su sedeli ispod zidnih časovnika, iako bi, po sujevernima, od toga trebalo da se umre, spavali su glavom okrenuti ka vratima iako kod sujevernih to znači da će uskoro baš kroz ta vrata biti izneti s nogama napred. Između Božića i Nove godine kačili su veš da se suši, što je, kako je Elsbet upozoravala, kod sujevernih značilo da će uskoro doći do samoubistva ili saučesništva u ubistvu. Oni se nisu plašili kad sova noću huče, kad se konj u štali snažno znoji, kad pas noću zavija spuštene glave.

Ali Selmin san je pokazivao činjenice. Ako bi joj se u snu javio okapi, u životu bi se desila smrt; i svi su se ponašali kao da se ona zaista tek sad pojavila, kao da je iznenada došla zveckajući, kao da smrt nije bila u igri od samog početka, uvek tu negde u široj blizini, kao kuma s krštenja koja celog života po nekome šalje male i velike poklone.

Ljudi u selu bili su uznemireni, videlo se po njima, iako je većina njih pokušavala to da sakrije. Jutros, nekoliko sati nakon Selminog sna, ljudi su se kretali kao da je na svim njihovim putevima odjednom nastao led, ne samo napolju nego i u kućama, kao da su im se trenutno zaledile kuhinje i dnevne sobe. Kretali su se kao da su im sopstvena tela potpuno strana, kao da su im svi njihovi zglobovi upaljeni, pa i predmeti s kojima su dolazili u dodir kao da su bili lako zapaljivi. Ceo dan sumnjali su u sopstveni život i, ukoliko je to bilo moguće, u život svih ostalih. Stalno su se osvrtni da ih ne zaskoči neko željan da ih ubije, neko ko je izgubio razum i zbog toga nema ništa vredno da izgubi, a onda bi opet brzo gledali napred jer bi neko ko je sišao s uma mogao da ih napadne i spređa. Gledali

su i gore da bi zaobišli crep što pada, grane ili teške lampione. Izbegavali su i sve životinje jer je iz njih, verovali su, smrt mogla brže da provali nego iz ljudi. U luku bi zaobilazili dobroćudne krave koje bi danas mogle da se ritnu, izbegavali su pse, pa i sasvim stare koji su jedva mogli da stoje ali bi danas mogli da ih šćepaju za gušu. Takvim danima sve je bilo moguće, pa i to da prastari jazavičar nekome pregrize grkljan, što nije bilo nimalo čudnije od jednog okapija.

Svi su bili zabrinuti, ali niko osim Fridhelma, brata trgovca na malo, nije bio prestravljen, jer za prestravljenost vam obično treba izvesnost. Fridhelm je bio zastrašen kao da je okapi u Selminom snu prošaputao njegovo ime. Bežao je, vičući i drhteći, spoticao se kroz šumu dok ga optičar nije uhvatio i doveo do mog oca. Moj otac je bio lekar i Fridhelmu je dao injekciju koja je čoveka činila toliko srećnim da je Fridhelm do kraja dana plesao kroz selo, pevao pesmu *O ti, lepi Vestervalde* i time svima išao na živce.

Ljudi u selu su počinjali da sumnjaju u svoje srce, koje nije bilo naviknuto na toliko pažnje pa je uznemirujuće brzo kucalo. Prisećali su se da pri srčanom udaru koji se prikrađa jedna ruka počinje da trne, ali nisu mogli da se sete koja, pa su im u celom selu zbog toga trnule obe ruke. Sumnjali su u svoje mentalno stanje, koje takođe nije bilo naviknuto na toliku pažnju pa se i samo uznemirujuće brzo menjalo. Pitali su se, kad su sedali u automobil, kad su uzimali vile ili kad bi sa šporeta skidali lonac s ključalom vodom, da li bi ga odmah izgubili a pojavilo se neograničeno očajanje i s njim безусловna želja da automobil pod punim gasom nateráš na neko drvo, da se zaletiš u vile ili da ključalu vodu preliješ preko glave. Ili безусловna želja da to ne uradiš sam sebi, nego nekom sebi bliskom, da komšiju, zeta,

suprugu preliješ ključalom vodom, ili da ih pregaziš, ili da ih nabodeš na vile.

Neki u selu su izbegavali svaki pokret, nisu se micali po ceo dan; neki i duže. Elsbet je Martinu i meni pričala da je pre mnogo godina, na dan kad je Selma sanjala okapija, penzionisani poštanski službenik prestao da se pokreće. Svaki pokret, u to je bio siguran, mogao je da znači smrt; čak danima i mesecima posle Selminog sna, neko je umro da potvrdi san – naime, obučareva majka. Poštanski službenik je ostao zauvek da sedi. Njegovi nepokretni zglobovi su se upalili, krv se bila zgrušala i konačno se zaustavila na pola puta kroz njegovo telo, s njegovim srcem, u koje je sumnjao; penzionisani poštanski činovnik izgubio je život od straha da ga ne izgubi.

Neki ljudi u selu smatrali su da je došlo krajnje vreme da se na videlo iznese prećutana istina. Oni su pisali pisma, neobičan niz reči, u kojima se govorilo o „uvek“ i „nikad“. Pre nego što čovek umre, smatrali su oni, trebalo bi bar u tom poslednjem trenutku da unese istinitost u svoj život. A prećutane istine su, verovali su oni, najistinitije: pošto nikada nisu doticane, njihova istinitost je zgrudvana, a pošto su zbog svoje prećutanosti proklete na potpunu nepokretnost, te istine su tokom godina postajale sve bujnije. Ne samo ljudi koji sa sobom nosaju prećutanu i ugojenu istinu – i sama istina je verovala u istinoljubivost poslednjeg časa. I ona je želela da izađe u pet do dvanaest i pretila da se s prećutanom istinom u telu umire u velikim mukama, da postoji dosadno natezanje između smrti, koja vuče na jednu stranu, i korpulentne istine, koja vuče na drugu stranu jer ona ne želi da umre prećutana, jer je celog svog života bila zakopana i jer bar sad, jednom nakratko, može da izađe ili da proširi nepodnošljiv smrad i sve da zaplaši, ili

da ustanovi da ona, posmatrana na svetlu, uopšte nije bila tako grozna i zastrašujuća. Kratko pre pretpostavljenog kraja, prećutana istina želi hitno da dobije i drugo mišljenje.

Jedini ko se radovao Selminom snu bio je stari seljak Hojbel. Seljak Hojbel je živeo toliko dugo da je skoro postao providan. Kad mu je njegov praukun ispričao o Selminom snu, seljak Hojbel je ustao od stola za kojim je doručkovao, klimnuo glavom svom praukunu i popeo se stepenicama u svoju sobu u potkrovlju. Tamo je legao u krevet i gledao u vrata kao dete kome je rođendan i koje se od prevelikog uzbuđenja prerano probudilo i nestrpljivo očekuje da se roditelji konačno pojave na vratima s tortom.

Seljak Hojbel je bio čvrsto uveren da će smrt biti učtiva, kao što je on bio celog života. Bio je siguran da mu smrt neće istrgnuti život, nego da će mu ga nežno uzeti iz ruke. Zamislio je kako smrt pažljivo kuca na vrata, samo ih malo odškrine i pita: „Smem li?“, što će seljak Hojbel, naravno, odobriti. „Naravno“, rekao bi seljak Hojbel, „samo izvolite“, i smrt bi ušla. Smestila bi se na krevet seljaka Hojbela i pitala: „Da li vam odgovara sad? Mogu doći i kasnije.“ Seljak Hojbel bi se ispravio i rekao: „Ne, ne, sasvim mi odgovara, bolje nemojte više odugovlačiti, ko zna kad ćete opet moći da dođete“, i smrt bi sela na već pripremljenu stolicu kraj glave. Prvo bi se izvinila za hladnoću njenih šaka, što mu, to je seljak Hojbel znao, ne bi uopšte smetalo, i onda bi položila ruku na oči seljaka Hojbela.

Tako je seljak Hojbel to zamislio. Ustao je još jednom jer je zaboravio da otvori krovni prozor da bi kasnije njegova duša mogla da izađe bez napora.